

Pridplata
na cilu god 1 fr.
na pol. god. 50 n.
Za stranu zemlju
1 fr. 25 nov.
Izlazi svake dru-
ge nedilje u
Četvrtak.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

List za pouku, zabavu i gazdinstvo.

Oglašuje se prima-
ju po navadnoj
cini. Rukopisi ne-
ka se šalju u na-
plaćenom pismu.
Dopisi bez podpi-
sa se neprimaju,
a nijedni se ne-
vraćaju.

God. V. U Kalači.

U Četvrtak 18. Veljače. 1875.

Broj 4.

MOJEM RODNOM MISTU!

Krasno moje rodno-selo!
Kad ću vidit tebe željo?!
Gdigod stanem i kud hodam,
Prama tibi vazda gledam . . .

Kad od tebe leti ptica
Srce moje za to pita,

Pita vitra i oblaka'.
Kako si mi zemljo draga?!

Al oni me ne veselo —
Već kraj mene dalje sole,
A sirotu men ostave
Kô na stini stručak trave.

Oj od tebe — kně'ce mila!
Gdi me majka odgojila :
Bacila me sudba kleta
Kao vitar — list s' drveta'

ponašio : Krunoslav.

OBŠTINSKI RAČUNI.

Svaka ona krajcara koja se unaša u blagajnu obštinsku ima svoju namijenjenu, svrhu. I ako se uporablja na tu, onda je uvijek koristna pojedinom kao i cijeloj obštini. Svaki koji je platja netrieba da žali, jerbo ako nije linčina već poštiva vrieme od Boga za rad odlišeno, to će mu ona obilna ploda doneti. Ako se dakle u rukovodjenje obćeg novca podkrade neviernost, onda nije to najveća šteta, što se ovaj novac mora novim naprezaujem naknadit, već je privedlika šteta : što je ona svrha zane-marena, na koju je bio onaj novčić odljučen, n. p. u proračunu je osnovan izdatak, da se ustanovi u obštini jedan voćnjak, gdje će se dieca u ucijpljenju poučavati, al taj novac je otišao bez traga i tako je opet jedna godina protekla, pak jedan u-raštjaj u život uvela, bez da ga je o njegovanju voćaka obavies-tila. Odljučena je Svota da se dug obšti izplati, al ta se svota tako raztopila, u nikojih ruku, de je samo gdjekejo dlane nak-vasila a dug ostaje i nadalje pak iste kamato, koje su već priko jedne godine uzrasle i. t. d. Imz slučajeva u kojima se šteta nanese, pa se nikakom žrtvom neda naplatiti. n. p. Zastupnici naredi : da se još jedna škula otvori, i bila je jedna taka kuća na prodaju izmetuuta, koja bi sbog položaja i za diecu i po učitelja podobna bila, al je ta svota utonila u jaz neviernosti, a kuću je drugi kupio, koji neće da se od nje rastaje ni za dvos-truki novac. No ovake slučaje nenavodimo kanda bi ovi naj-škodljivii bili, već samo da zastupnike, obštinare upozorimo na način oštetenja obštine, ako se novci ne obratjaju na određene svrhe.

Premda je svaki čoviek uvjeren da je svaki novčić koji se platja kao obšti danak neobhodno potreban na ono, na što se ište; ipak svaki čoviek mučno platja ono, što se iz seonske kuće nameće. I to ne za drugo, već što je više ili manje, svakog već objašila misao : da se oni novci nerukovode svicstno i zakonito, koji se u blagajnu unašaju.

A ovako mnienje škodljivo je i za Poglavare jerbo im nalaže nepovoljne čine, koji se moraju uporabljati da se danak utira : a još je opasnie po zastupnike jerbo prvo i sami postaju bojazni, kad bi valjalo na kojakve obće potrebe novac odred-jivat, a drugo zebu izići pred lice ljudih jel riedko obidju : da im se na nos nenavuču, da se s novci obšti lalkoumno gaz-duje. A tim načinom se uzteže novac takvim stvarma, koje bi bile i po obštinu plodonosne, i za pojedine blagotvorne. Ipak najmanje se brige vodi o tom šta bi triebalo da se ovo mui-enje iz puka koreni, i kako bi valjalo raditi : da se povodi umanjuju koji gdjekejo poreznike navedu, da ono što je obće samatruju za vlastito pa na svoje potreboće uporabljaju.

A to je vrlo jednostavna, stvar, al baš zato, buduć je takva, neupotriebljava se. Gdje se o novcu radi tamo nije slo-bodno više vjere nikom pouzdat, no što je zakon pouzdaje, a ovaj naredjuje : da prvo Solgabirov, drugo i miestni knez, više puta priko godine noćekano kasu prigledaju, pak svaku neured-nost na vidilo iznesu, drugo, da se o prošloj godini u idjućoj po-lutini, i to, koncem prvog četvrtka svakojojaki račun položi, a ob-čina nežali platje, već prosudjivanje razumnim ljudem povieri, i kad je medjusobni razgovor na vidilo svaku teškoću doneo u zastupničkoj skupštini, prigleda sve točke. Zastupstvo neima plemeniti je zadaće nego što je ova, i ako je uporabi, neće biti toliko iznevjerenja, i akoga bude, neće se tako nemilo ošteći-vati, obštine; u vrieme Bachovo to je već bilo uvedeno, i pošloje svakdi za rukom, al od ono doba sve je zapelo na privedliku ško-du obću i osobenu. No al sad imadu vlast i nalog obštinaru da se za kasu obštinsku pobrinu, i ako ova i nadalje u noredu ostane, netrieba starešine već obštinare zastupnike karat, koji samo ime nose, zastupnika, al obštinu u ozbilu nezastupaju.

COMPOSSESSORAT.

Piše And. Frank.

Ima tomu već mnogo godina, od kako su hrabri naši njeki Hrvatjani, od tadanjih vladara i kraljeva, u znak kra-ljevsko milosti i priznanja, plemstvo i njekoja imanja zadobili. Medju takove Hrvate spadaju i oni, koji su se, većinom posrio-dovanjem zagrebačkih biskupa, ovamo u ravni i plodni naš Banat doselili, te ovdje već liepi broj godina žive. Ove plem-nite hrvatske obitelji poznane su pod imenom Čačkovića, Par-četića, Vučetića, Kovačića, Mikšića, Iljevića, Berkovića, No-vakovića, Lukonića i. t. d., te žive u zajednici u Čoujoju, Kla-riu, Keći, Neuzini i Bóki, sačinjavajuć glodom na imetak, upravu i dohodke, tako nazvani Compossessorat — suvlasi-ničtvo.

Kao svakdje. tako i ovdje, uzrokom je napriedka ili na-zadka i propasti, prvo i prvo dobar to vriemenu i svrsi odgo-varajuć bogoštovno — čudoredni uzgoj, naobrazba, prosvjeta, ili da se kraće izrazim, u č i o u a, — a drugo, iz ove proiz-lazeća, dobra i svjestna uprava.

Ja ću uztrpljivim i dobročudnim čitaoceom naše „Vile,“ što moguće kraće i razumljivije, o tih Compossessoratih, o sto-penu njihove prosvjete, uzgoja, dakle školstva, koju progovori-ti, a uza to nastojati, i pomanjkanja njihove uprave, izticiati, te Compossessoratom njekoja sriedstva preporučiti, pomoćuju ko-jih bi se oni k' pravomu i mogućemu svomu blagostanju i ugledu dovinuti mogli. Istina, da su Compossessorati ne baš

zkvh.org.rs

obično bilje, te predmet, koji svakoga baš niti nezanimaju; međutim ipak mislim, da će mnoga upravo baš zato zanimati, što je o njima malo ili ništa čuo, a onima, koji su sami Compossessori, upravo će oni reći dobro doći.

I.

U združnoj kući ima obično više oženjenih parih, živućih skupa porodom svojim u zajednici, dieleć dobro i zlo združnoga života, slušajući i podvrgavajući se zapoviedim i odredbama dotičnoga kuće gospodara, koji združni u svakom obziru i na svakom mjestu na čelu stoji i ovu zastupa.

Na vaskoliki združni imetak, proizvode, kao takodjer i na umanje imetka prodajom, ili umnožanje istoga bud' kojim načinom, imaju članovi od zakonom ustanovljene dobe života, jednaka prava i glas. Dogodi li se, da koji združni član, bud' ma kojih uzroka radi, u združni živjeti ili ostati nemože, tada mu se more izdati iz cjelokupnog po — i nepokretnog združnog imetka onaj dio, koji mu zakonom na temelju vjerodostojnog rodoslavlja pripada; i je li jednom takov član iz združge svoj dio izvukao, gubi tada sva prava na odnosnu združgu, i prestaje biti članom njezinim.

Članovi združga mogu u svoje vrijeme od svoga kuće gospodara račune vrh dohodaka i izdataka potražiti, i on im je u stanovitom roku ove položiti i pokazati obvezan. Nije li kuće gospodar, zahtievane račune u stanju položiti, ili se pako ove položiti uztežava, tada ga mogu članovi dotičnom poglavarstvu prijaviti, koje će kuće gospodaru, rok za položenje ovih ustanoviti, ter mu se podjedno zaprietiti, da će ga slučaju nepoloženja računah, časti kuće gospodara lišiti, a štetu koju bi razsipnošću svojom združni nanio bio, iz njegovog diela nakraditi. Je li ovaj nalog poglavarstva bezuspješnim ostao, prosto je članovom, izvršenje zakonitih posljedica, na gospodaru svomu, potražiti. U združga bilo je i biti će načelo i popularni zakon: „Jesmo li mi obvezani gospodaru združge slušati, štovati i ljubiti: dužan je i on nami od našeg znoja i žuljeva račune položiti.“ A tko može kazati, da ovo nije pravo?! — Predstavimo si samo jednu mnogobrojnu združnu obitelj, u kojoj blagostanje i život svakog pojedinog člana, od združnog imetka zavisi. U toj združni su svi članovi obojega spola i svake dobe, marljivi i radeni kao pčelice, samo je naprasiti i bahati kuće gospodar, nebriga, trošinovac, pijanica, tepac i razsipnik. Dohodci združge moraju dakako u jednu blagajnu i žitnicu, — ili kao što se veli, na jednu hrpu — teći, a od ove, kuće gospodar nosi ključeve u džepu, te sa svim svojevolumno raspolaže i upravlja. — Neće li sva muka i vas trud združnih članova uzaludan biti, imajući samo jednog razsipnika — nebrigu gospodara?

Ovom združnom životu, ponajvećma nalži i najbliže stoje, tako nazvani „Compossessorati.“ Istina, da „Compossessori“ nestanu u jednoj kući pod jednim te istim krovom, ali zašto imaju oni zajedničkoga imetka, na koji svaki izmedju njih, kao i združni članovi, jednako pravo imaju. S'dohodci zajedničkoga imetka, upravlja odbor, na kojega čelu predsjednik ili compossessoralni načelnik stoji. S'ovimi dohodci namiruju se javne daće i tereti, plaćuju župnici i učitelji, odkupljuju poslenici za javne putove i ceste, uzdržavaju noćni stražari, poljski čuvari i. t. d. — Ako si koju siromašniju obćinu, u kojoj svaki pojedini obćinar sve terete i daće iz vlastitog džepa i krvavimi žuljevima namirivati, mora predstavimo, to ćemo tada priznati morati da se „Compossessorat“ od političke koje obćine bitno razlikuje, te da Compossessori niti četvrtinu onih tereta nenose, od kojih obićni obćinari gotovo skapavaju. Dakako da ljubav prema kralju, domovini i za obće dobro, nadmašuje sve poteškoće i terete, i dobar građanin drži si za najsvetiju dužnost, porez i ine na korist države obraćati se imajuće daće, namirivati. Tiem hćedoh samo golumu razliku izmedju Compossessorata i obićnih obćinara iztaknuti, i Compossessore, koji bi se na velike terete potužiti hćeli umiriti i na svjestno izvršivanje svojih dužnostih potaknuti.

II.

Poklie sam štovane čitatelje sa „Compossessorati“ — kako mnijam — dovoljno upoznao, i njim o istih pravi pojam razvio, pokušati ću današnje stanje tih „Compossessorata“

predočiti, i njekeje činjenice iztaknuti, koje blagostanju Compossessorata silno smetaju, te poradi kojih se oni više nazadku nego li napriedku približavaju.

Prije kobne godine 1848, kadano su plemići u Ugarskoj — dobivajući rabotu, desetinu i. t. d., a neplaćajući nikvih daća nit nameta — gotovo bezbrižno živili, imali su i naši uvodno spomenuti banatski „Compossessori“ svoju zlatnu dobu, u kojoj niti dobivanu od kmeta desetinu potrošiti niesu mogli; osim toga bili su plemići kao neki polubogovi, kojim se nije smjeo nitko zamjeriti, niti im kakovu dopadnost uzkratiti. Ričeću, plemići su smjeli učiniti svakomu sve i sva, ali njimi nesmjede nitko niti blizu doći. Da neodkrivam stare rane te dobe, mimoići ću svako daljnje opisivanje, te ću dobroćudne čitaoce radje na povjestnicu združnih godina plemstvovanja naputiti, iz koje će im mnoga nepravda i nečovječovječnost, pred oči dolećeti. — U onih godina slabo se je jošter, osobito na selih, marilo za učione; te ako je gdjejed i bila kakova učiona, to je ova veoma sirotinski izgledela, pa se je s' njom i učiteljem, koji je u ostalom mogao biti kakov katana, brico ili krojač, samo ako je znao nešto čitati i pisati, upravo maćuhinski postupalo. Kao što u obće „zlo radja samo zlo,“ tako se i od ovakovih učiona nemogaše željena ploda izčekivati. Ako je u njih diete znalo samo koji redak pročitati, bilo je to tada već mnogo, a ako je k tomu znalo još i svoje ime pošteno potpisati, bilo je već gotovi mudrac. Ovakove učione odgajile su za sadanju osbiljnu dobu, same neznalice, okorjele despote te nepraktične gospodare, koji bi ne samo rukom, nego i tiem većma umom gospodariti imali.

Godina 1848, razsula je t razorila raj, kojeg su prije nje plemići u veliko uživali, ukinula rabotu (tlaku) i desetinu, te učinila plemića jednakim sa dosadanjim njegovim kmetom. Sada nije morao samo kmet raditi i brinuti se, nego se i plemić osbiljno posla latiti, zemlju težiti i. t. d., jerbo je jednako terete s'kmetom nositi, i jednake daće namirivati morao.

Poslovica veli: „Što dikla navikla,“ ili „Što je Jankica naučilo, toga se stari Janko nije ostavio.“ Tako bijaše i sa našimi slobodno uzgojenimi plemićkimi sinovi, od kojih se riedko koji hćede kakova posla latiti, misleći, da će nakon minulih burnih ustaških godina, i opet zlatna po nje doba doći, i oni bue ikvogu truda, poput Izraelaca u pustinji, gotovu manu kupiti i uživati moći. Ništanemanje, ovako misleći — kao što nam je svima dobro poznano — ljuto se prevariše, te svoje i svoje obitelji blagostanje na kokcu staviše. Imajući mnogo zemalja, triebalo je od njih i veliki porez i ine daće plaćati, a tomu nebijahu naši plemići navikli, dapače govorahu njekoji, da niti netrieba porez plaćati, jerbo će od toga plaćanja, plemići i u buduće oslobođeni biti. Ovakova bezumna utjela, a uza to možebitna mlitavost tadanjih finacianlnih vlastih, nagomilala je toliko platiti se imajućih poreznih zaostataka, da su ih se, osviestivši se za vriemeua, težkom mukom i velikim gubitkom otresti mogli, doćiem kasno se osviestivši, sasna propadoše, ili ako to ne, a ono jošter i danas pod težkim teretom dugova, gorko uzdišu i stenju. „Compossessorati“ koji navadno po više tisuće ralih sačinjavaju, padoše kroz sličnu umarnost Compossessorata, pod veoma kritični položaj, kojega se njekoji jošter niti danas otresti i izbaviti nemogu.

Manjkavost bogoštovno — čudorednoga, te valjano školsko naobrazo za praktični život, nemogaše Compossessorom valjanah mjestnih odbornika niti načelnika, a niti svrsi odgovarajuće obćinske uprave pribaviti, te se činjaše, da je vazda samo onoga čast zapala u odbor izabranim biti, koji je ponajbolje umjeo varati, i zajednički imetak, na osobne laskoumne svrhe obraćati. Odtuda sledi, da „Compossessorati,“ koji bi inače svake godine — kada bi se s' njimi valjano gospodarilo bilo — po 10, 20—30.000 for. a. vr., nostiti imali i mogli, jedva neznatne domaće potrebe namirivati mogahu, a kraj toga ipak porez nenaplaćen ostajaše. Krivnja se je dakako — kao obićno — bacala na neplodne godine, doćiem se je u istih tih tobož zloćestih godina, lukavi ali gospodariti umijujući Švabo (Niemac), upravo pomagao, bradu si mastio i širio. Nebijaše dakle niti kod „Compossessorata,“ slabim dohodkom i napriedku, nerodica uzrokom, nego jedino zloćesto i bezumno

te lahko umno gospodarenje dotičnoga odbora i predsjednikamu.

Najveća pogriješka učinjena je ipak tiem, što se je političko — občinska uprava sa compossessoralnom u jedno stopila, i tiem na jednoj i drugoj strani gotovi chaos porodila tako, da se Compossessori u pogledu njihove imovine, dosta razabrati nemogoše. Pa je posebna compossessoralna samouprava posve sa obzorja izčeznula, a Compossessori nadjoše se u labyrintu, iz kojega, malom iznimkom, jošter sve do danas izvukli se niesu.

Sada ako i dodje koji svjestni odbor i bilježnik na čelo, izgubljeno neće se lje više nadoknaditi i povratiti moći.

Ovo je tečaj života naših „Compossessorata,“ od godine 1848., do današnjega dana, kako ga Compossessori sami svakdje pripoviedaju; a sada ću pokušati, da sadanju sliku njihovu što vjernije uztrpljivim čitateljem našim predočim.

(Sliedi.)

M I M A.

Izvorna pripoviedka.

II.

Bilo je u jesen, mjeseca listopada, koj dan? pravo neznam, g. 1868. Zima je porano zaprietila sjevervjetrom, da ima nastati suho al ciće vrijeme.

Već je prošlo pol godine od kako sam prenješten iz Cikovca u Abaliget. Upoznao sam dakle i abaligetsku okolicu i njezine pribivaocce a i njihov život. Iz sukromne moje sobice ipak nisam izlazio; crkva i njeno pridvorje, groblje i škola, te župnički stan i vrt biahu mjesta i prostorja, kuda se zabavljala zarobljena moja sloboda. Il sam izšetao viš veličanstvene paligetske crkve kraj groblja na njive, u šikare i vinograde, te sam se natugovao, il sam izašo pram izvoru pa se uz njegov romon naplakao, il sam otišao u gaje Paliget okružujuće, pa sam se ticam i zvjeradi izjadikovao, il sam zahitio pušku te doline obašao, stienam i ravninam se iztužio, il sam se napokon u koj podrum sustao i sumoran svratio, te u društvu poznanih ljudih koj čas proboravio, uvijek mi je bio u pameti moj bošnjjački i šokački rod, sbog koga me gvozdena ruka, jer sam ga žarko ljubio, žestoko progoinila i kao s tog opasna čovjeka strogo nadzirala. Ipak uza sve tegobe biadoh zadovoljan svojim udesom, imajući Boga pred očima, živu vjeru u duši, nadu u nagradu, ljubav u srcu, kojimi sam ako ne predobio barma smoo neprijatelje.

Rečeni dan pohodila su me dva moja prijatelja, dva rodjona Pečuvca, jedan pomoćnik oko dušobrižja kod sv. Augustina na budimkapiji, drugi nam sudrug i vršnjak iz Magyarszékka. Imenom Pavo ionaj risar, a ovaj Jozo od oka lovac. Uzamši na nišam svoja četir oka koje zvriere, da bi mu uteklo? nema toga! Pavo pako ugledav romantičnu koju okolicu il njenu ljepoticu, da je nebi točno bio na papiru okružio i živu, rek bi, snimio — to bi bila vrlo riedkost. U sudružju njihovom i rad stara prijateljstva i rad riedka sastanka, začinjjenih šalah i iskrenih besjedah, rado sam boravio. Niesu oni vatreni i gorljivi Slaveni, oni su ti jednostavni iskreni Magjari, koji u razgovoru popušćuju svakomu po volji samo da se nekvari društvu i neskrvni prijateljstvo. Nit se bave ozbiljnošću nit književnošću, već jedan i drugi kapelan, tare, što no vele, lan, da mu prodje dan. Nikad se mi sbog političkih situarijah nismo omrazili, nikad sbog narodnosti porečikali. Jedan je drugoga prišino dješto sve od šale, pa mirna Bačka.

Meni za ljubav kao novaku u toj okolici izadjosmo u lov. Nemogosmo bo liepa dana svietu progoreti, pri kartah, šetnji i čaši šiljerca vrijeme prikraliti, ta zato je dostatno veče, tko bi mu i krasan dan žrtvovao? Imenito onda, kad su prijatelji cieno vrijeme lovu i divnoj okolici namienili!

Mi smo zaredili krasnom rakoškom dolinom. Proiskali svaki grmak, svaku šumicu; odavili i pretroeli svaki busen i rovotak, a trud nam se obilno naplatio; jer smo već do Orfija divljači natovarili kola i poslali ih u Paliget. A tad zašli šumom i dolinom viganjvarskom.

Meni se taj kraj osobito dopadao, te sam nekoliko nišahan i nehotice propustio, čudeći se divoti dolinskoj i šumskoj,

i pobirući ovde onde umekšane divjake kruške, ležarše spođ stabalah. Njimi sam sladio grlo i nabacivao se sad na ovoga, sad na onoga druga.

Vriome je prod večer znatno popustilo. Iz nadvijenih oblakah više smo se bojali kiše, neg nadali sniegu. Jer po sniegu i kojekako, al po blatu onih šumah i dolinah, po onoj žilavoj ilovači, koja ti se priliepila noguh ko crv kore, nikud nikamo! — Mi smo čuturu izpili, torbu jestvenu izpraznili, u tom cielom predjelu od dva sata popodne sve do mraka nismo ipak ništa ulovili.

Vjetar je žestoko stao piriti i oblake vijati; kiša je počela štrcati, a večernji mračak noć sustizavati, kad smo se pred viganjvarskim grobljem stojeći dogovorili, da nam je konakovati u viganjvarskoj krčmi.

Taj čas kad smu pošli gori na uzglavje, zazvoni izadulja vremena viganjvarsko zvono „zdravoj Mariji!“ A ja kraj nas iduća čobana zapital: eda li je ovo krčma k „vaucaği?“ uprvši rukom k dvostupnu zvoniku i sgradi iza njega stojećoj.

— Jest! odgovori ponešto naprasito magjarski čoban, — jest, to je krčma bez krčmara, krčma krčmarice i njezine kćeri, koje do danas tugovahu za mužem i otcem.

— Kako? upitam ja.

— E tako! presiece čoban i pojuri stado.

Mi gledasmo jedan u drugoga negovoreći ništa. Pogledi su se međjusobno pitali: kako ćemo tu konakovati? No, nebi druga; nas je kiša južnjakinja zajurila u krčmu. Inače bismo se pri vedroj noći bili il u Paliget vratili, il do suljoškog župnika potrudili. Da smo bili ulovili koje zvriere, bili bismo se boljma žurili do Suljoša, al ovako više u šali i zatezanju iznadila nas noć i signala na Vigajvár.

A mi se nikada pokajati, što smo posjetili to samotno selce!

(Sliedi.)

Bláž.

UVJETI DUGA ŽIVOTA PIŠE M. B.

Mnogobrojne i važne su dužnosti, koje čovjeku pripadaju, i uzvišeno je opredieljenje što no mu je na ovoj zemlji ispuniti. Treba indi zdrav i dug život, ako želi svim ovim zahtjevom zadovoljiti. Pa kako će mo tielo zdravo uzdržati? Moramo ga dostatno vježbati i u prostom svježom zraku gimnasti, umjerenom i uredno živjeti, poslom i svoim svrsi shodno izmjenjivati, jelo i pilo u dostatnom obroku i na opredieljeno vrijeme uživati. Ako se nikakve vremene nepogode neplašimo, i svoje tielo na razne promjene zračno od mladosti pričavamo, sačuvat će mo se od mnogih i mnogih bolesti. K zdravom tielu mnogo doprinaša i zdrav duh koji je dosta izobražen čudoredno oplemenjen, i nabožnimi čustvi napunjen. U zdravom tielu stautje i zdrav duh reče već jedan od starih mudraca. Ako čovjek pomnjivo traži istinu, ter stvari i ljude ljudski proučiti nastoji, ako veseljem, ljubavlju i sviestnošću svaku čovječju i zvaničnu dužnost ispuni, tada čelici takva samosviest tielo proti mnogim slabostim i nepogodam. Mnogi začeti bolesti izčezavaju pred oduševljenjem za pravdu i dobro, a tielo kao orudje duše usposobljava se za sve ono, što umna uvidjavost i čudoredno dobri način življenja od njega zahtjevaju. Živi li čovjek uvijek verno prama zahtjevom naravi, i obdržaje li zapoviedi razuma, tada nemari mnogo za veliko trude, brige i pogibelji, koj nanj često ko iz busije jurišaju. Dug život je plata umjerenosti i reda, i koji koliko mu je samo moguće propise razuma i nauke potvrđenog i iskustvom zajamčenog iskustva obdržaje, usposobljuje se kadro suprotivštinam na mejdan izaći. Dobar i čudoredan način života, religiozan način mišljenja, izobražen i razsvietljen um, kraj poslenosti, čistoće i dobre volje puo doprinose dugomu životu, pak zato nam je tu božju blagodat uvijek na dobro, pravdu i istinu upotriebiti, ako nećemo, da nam upropastljivo i neslavno bude ono, što bi nam najdragocjenije moralo biti. Duh jedini živi — život duha je jedini pravi život. Život tiela mora biti duševnom uvijek podložan, mora biti njim vazda upravljan, no pako da duh raznim hirom i požudam tiela bude podvržen. Ova velika istina je od vajakada po mudracih ovogu svieta kao stožer svega čudoredja, sve krieposti, svega vjerozakona, u

Kratko svega onoga, što je u Bogu i ljudih golemo i uzvišeno, i po tom također sve prave blaženosti, dostojno ocijenjena. Čovjekuje u naravi da radje, tjelesno nego li duševno živi, odkud baš ona silna éudi i duha tezmanja i borbe koje su raznim pogrješkam, kašnje i zločinom povod, što sve pri čistom duhu nebiva. Vječito istinita ostaje prisposoba predstaviti si čovjeka jahalcem divljeg kakvog konja! Samo tim, da se životinja dobro na uzdici drži možno je bez pogibelji jašiti, pustil se uzdica konju tada je propao, postati će igračkom njegove samovolje i biesnog skakanja, dok ga napokon sa sebe nebaci i smrtno ozledi. Nu ne samo za viši duševni život potrebna je ova tjelesna samozataja, nego također služi ona uzdržanju i usavršbi fizičnog života i njegovog zdravlja, tere biva tim najvažnija dijeta i spasonosni liek za zdravlje čovječje.

(Sliedi.)

RAZNE VIESTI.

Obća razprava o državnom proračunu za 1875 sastavljena time je dovršena : da će se ministarstvo zahvalit, Bitto predsjednik je odputovao u Beč da Nj. Velikanstvu stanje predloži. Posvuda se kuvaju muenja i čuvstva al od kako je Tisa za vrijeme odstupio od napadanja obće Sveze između austrije- i ugarske od onob doba se u mnogih ustanovila nada : da bi samo ono ministarstvo kadro bilo ugarsku iz finaciale nevolje izbavit : u kom bi se velike sile, jednog Sennyei Tise, i Lonyai ujediniše. — **7. Velj, sahranili su** u Beču plemića Ettenreicha, koji je 1853 18 Velj. Cara iz mrtne pogibeli izbavio. Na ukopu je bio Rudolf carević, sinli generala, i drugi vojnički častnici i civilni dostojanstvenici, iz pučanstva do 12 tisuća. Car isti je po svom pobočniku razžalosćenoj obitelji svoje sažaljenje izjavio. — **Naš ministar** unutarnjih posala sitja oblasti : da se divojke kradom izvlače u rumaniu i Egipat pod izlikom službovanja, do čim tamo se smiestaju u bludne stane, uslied čega naredjiva : da se putni listovi samo onda izdadu, ako bi pozivi, i podpisom dotičnih konsulata opravdani bili. — **Mora da** će nastat, vrlo ratno doba, kada se već i žene vižbaju u strilanju. Zemljinske gospoje su počele. Ovina je sigurno dodijalo kućno slime. — **Gr. B. K.** povuko se s pozorišta javnog života i ostavio za sobom 700 tisuća duga. No dug će se kako vele izplatit, al ostaje pitanjem : hoće li izpraznjeno mjesto domorodac popunit. Velikaši padaju pod brimenom duga, od kog je samo istem gdjekoja tisuća na plemenite svrhe potrošena. — **Da se rieči** u našem peštanskom parlamentu za tri nedjelje prosute, samo u novčane tisuće pritvore, takim bi nestalo u državnoj blagujni manjka, 58 govornika su već izneli na vidilo svoju mudrost, ipak nisu pokazali onu zlatnu žilu, iz koje bi se manjkajući miljuni nabavili. — **Skoro je** u Beču slavio svoju 50 godišnjicu profesor Furich, u svijetu proslavljen svojim krasnim na veću slavu božju izvedenim slikovanjem. Na ovu svečanost, Nj. Svetost u ručnom pismu vlastitom rukom mu je poslala blagoslov : koji je proslavljena umjetnika do suza dirnuo. — **Od prvog oca** ostalo nam je u baštini, da smo naklonii vjerovat što ljudi lažu, no istinu po Bogu objavljenu. Biva nam dakle na zasluženu kazan : da se pritvatanjem varamo. Skoro je umro u Berlinu jedan čoviek, o kom je svaki držao da ni poture nema, živio samo iz milosrdja srodnih, pa kad je umro, našli su mu na tielu u prljaj ušivenih 300 pruskih talira. — **U Beču** se sad nalazi bivši Jerosolimitanski gradonačelnik : Jussuf Ibn El-Chalid govori — van arapskog — franceski i englezki jzik. Uredovao je i onda kada je naš Car hodočastio u Jerosolim. Govore da će se na bečkoj iztočnoj akademii za profesora namjestit. — **U Bečkoj obćoj bolnici**, jedna sirota divojka je ležala u susici, al budući je njezin kašalj dosadio dvoriteljici, ova joj dade dvie kašike morfiuma, pa je dva dana spavala i probudilase mnogo neznažnia, stoga da se ukloni nemilosrdnici, odporuči, se od bolnice i povratit k svojim sirotim roditeljom. Pravo bi čudo bilo, da pogodjene žene, mogu bolje njegovat bolestnike no duvne milosrdnice; ipak mnogo bolnički liečnika to vjeruju, oni već znadu zašto.

KNJIŽEVNOST.

U predposljedjem broju Subatičkog Glasnika tuži se jedan učitelj iz gornje bačke, kako je nevoljno po učitelja ovudan stanje. Gdje se od njega isto ne samo da djecu podučava, već da i škulske u realnost spadajuće knjige sastavlja.

No da ovde pisani i štampani škulskih knjiga nema, pa da ih valjda dugo neće i nemoze biti, o tom ne dvoji nitko tko znade : šta čini knjigu pisat i izdavat. Na za lost takom je i ona nemila okolnost dobro poznata : da je u ovdšnjem svijetu malina muževa, kojibi našim jzikom dobro govori, još manje takvih, kojibi i pisat umili.

Ipak toliko je valjda slobodno želit od muža, bio svećenik li učitelj, komu u okrug zvanja spada škula, da znade o što je o školama po upraviteljstvu naloženo. A kako je nama poznato, bilo je već prije tri godine naredjeno : da se one knjige koje se ovde neštampaju, iz Zagreba nabavljaju.

No koji bunjevački Svećenik, li učitelj još ni to nezna : da se u Pančevu kod bratje Ivanovića, a u Zagrebu kod svih knjižara nalaze one knjige što nam za poučavanje u osnovnih li gradjanskih škula trebaju, o

takvima neka sudi Bog, koliko je vriedna njihova škulska brižljivost, mi ih nećemo da sudimo.

G A Z D A L U K.

Valja torit voćnjak. Što je krljavo, to nije kadro iztrpiti zimu, ni snosit vrućinu. Odakle polazi : da naše voće takim smetne rod, kako ga napane studen, il opari žestina. Ako ćeš proći sve evropske narode, nećeš naći : da bi koji većma njegovao čistoću, no što ju njeguje, južni slaven. Al i to je istina : da se valjda ni jedan narod nedrži tako évrsto svojih predsuda, ko slaveu. Ovak je jedna : da mu ni je potriebno voće čistit i torit. Odud je navadno da im voćke zakrljaju jel ih napane hrdja, obraste ih mah, i nahvaća ju se na njih kraste, ovake voćke neće ti iztrajat na zimi i vrućini : pa ako i ponese mnogo voća, malo će od tog sačuvat da ti ovo dozrije i usta zasladi : Voćke valja dakle torit, i to netoliko uz stablo, koliko od ovog dalje, nasvem prostoru, kuda se žile razastiru. Dalje u jesen, u rano proljetje il bas u zimu na jasnom danu, trieba da se s voćaka očisti hrdja, mah, kraste, i svakovrstna gnjizda, gusina, mrava crva i bubica, Ako ovo vršili budemo marljivo godimice, to će mo više i zdravije voća nabirat.

U Asii je jedan prus izkusio : da kitajci umiu svežje ućuvat groždje sve do mjeseca sviebnja, i to u bundevi tvrde kore. Od ove valja jedan komad odsieć da se može kroz jamu sva sriedina izvadi i mjesto ove uložit grozdovi, pak onda bundevu s odsiećenim komadom zaklopiti, i na hladovitom mjestu držat.

GRISNE NAVADE OKO SLUŽBE BOŽJE.

Na širokom svijetu neima nijednoga naroda — bio kako mu drago divji, glup i nenaobražen — koj vjere a uz to i bogoslužja nebi imao. Pošto znamo, da spoljašni čini, jače djeluju na nas, nego vrhunaravne istine, koje nadvisuju čutila naša : potriebni su nam spoljašni neki znaci, običaji i obredi, koji da nam uzbude duh na smatranje vrhunaravne stvari ; koji da nas uzdižu od zemlje do neba, od prirodne stvari do njezinog stvorca ; koji da nam stavljaju pred oči primljene od Boga dobročine, ter tako da nas probudjaju na počitanje višnjega bića. Bogom naredjena katolička crkva ovoj potriebi posve zadovoljila, kad — no sa oltarskim otajstvom i djeljenjem inih otajstva svečane obrede spojila i mnoge svetkovine i blagdane ustanovila. A kršćani pokoravajući se zapovjedi Sv. Crkve — uvijek sa najvećom pobožnosti obdržavali ove svetkovine, ter polazili bogoljubnim srecem crkvu i službu Božju. Pak da se prisiljuju i isti bezbožnici — koji ni u staro doba nisu manjkali — na obdržavanje te uzvišene i spasonosne naredbe crkvene, poglavarstvo i svjetska vlast sa svom silom podupiraše u tom obziru crkvu. Što se naše domovine tiče, od postanska crkve naše, ona nebrojene zakone krojila i izdala naredbe po svojih nabožnih glavarih obzirom na obdržavanje svetkovina i blagdana i obzirom na one, koji bi ove zakone prekršili. Stoga bijaše dužno svjetovno i dnhovno glavarstvo strogo paziti, da svikoliki i pojedini članovi obštine — bogati i siromasi — nedjeljom i svetkovinom, — izuzam onih, koji udilj biahu prieprećeni poradi kuhanja, — prisustvuju službi Božjoj. Pak u vrijeme ono, bili bi stroga kažnjeni oni, koji bi toj zapovjedi opirali.

(Sliedi.)

Visina vode dunavske.

Budimpešta 14-og Velj. : 4' 9" nad 0. razto.
Požun 14-og Velj. : 3' 5" nad 0. "

V r i e m e : Jutrom i večerom čiča zima — sad danjom liepo.

Poruke uredništva.

U Sv. Andrii G. R. Samo ako bude prostora. Zagreb G. M. B. Nemas za ocienu vremena, al mi se čini dabi ste dobro činili ako bi predrili. Uhu se nedopadahu na svršetku one mnoge jednoslovko. Zagreb G. K. Bilo je i cnoj gospodi odpravljeno, a sad je opet poslano. Djakovo G. B. Također je i vama odpravljeno, i sad opet nakudjeno.